

Ostlo

I APRIL

Allegro. (M. M. ♩ = 132.)
Tutti Solo

Piáno I.
(Соло)

Piáno II.
(Оркестр)

The image displays a musical score for two piano parts. The top part, labeled 'Piáno I. (Соло)', is in the treble clef and features a melodic line with a forte (ff) dynamic and a fermata. The bottom part, labeled 'Piáno II. (Оркестр)', is in the bass clef and features a rhythmic accompaniment with a forte (ff) dynamic and a tutti marking. The score includes various musical notations such as clefs, time signatures, dynamics, and articulation marks.

BEETHOVEN INVITERER DEG PÅ EN KOPP STERK KAFFE.

John Glade

Oslo i april

John Slade

Oversatt av Tor Larsen

Ås, 2018

Oslo i april

John Slade

Paperback copyright 2004

E-bok copyright, 2018

John Slade

Alle rettigheter reservert.

Ingen del av denne bok kan gjengis på noen måte
uten skriftlig tillatelse fra utgiveren.

Ingen person i denne boken bygger på noen virkelig person.

Alle personer er fullstendig oppdiktet.

Oslo Symfoniorkester er oppdiktet.

Paperback ISBN 1-893617-11-4

E-bok ISBN

978-1-893617-53-7

978-1-893617-54-4

FØRSTE NORSKE UTGAVE

Oversatt av Tor Larsen

Websitedesign av

Helena Hegstad Diamantis

og

Nick Fytros

Takk til Sissel Kyrkjebø

for sangen **Frøet**

fra hennes album **Sissel**,

Stageway Imp. Norge, 1986.

En spesiell takk til
Peep Jahilo,
Estlands ambassadør i Norge i 2003,
som tok seg tid til å personlig
introdusere meg for
Den Syngende Revolusjon.

Denne bok er dedisert til republikken Estland
på dens hundreårsdag,
1918-2018.

«Ja,» sa Johannes, «så Beethoven var opphavsmannen til sterk kaffe og sterke pianoer.»

«Nettopp,» sa Voldemar. «Og dessuten, så hadde han en veldig sterk tro. Det var viktig, for han trodde på oss. Han levde i napoleontiden, en tid med konger og tyranner og en tsar, og med en krig som aldri ville ta slutt. Inntektene fikk han fra det lunefulle aristokratiet. De som trykte verkene hans, var direkte tyver, noen av dem. Og likevel skrev han musikk om brorskap, og glede, og om Gud i himmelen. Han skrev en tidløs musikk, og sendte sin oppmuntring til alle tidsaldre.

Fordi han trodde på oss.»

КОНЦЕРТ № 5

Бетховен, Op. 73.

Adagio un poco mosso.

(M. M. ♩ = 58.)

Solo

pp espressivo

I

16

Рад

* Рад

II

pp Стр.

Del I

En cello ved navn *Birkebeiner*

Kapittel 1

Da han våknet etter sin første natt alene på tjuetre år, følte det som blodet i årene var blitt skiftet ut med det svarteste av svarteste blekk. Det var på grunn av slike morgentimer han ikke hadde noe våpen i huset, ellers ville han ha tatt farvel for lenge siden. Han hadde holdt seg i live for døtrenes skyld, selv om de knapt la merke til ham.

Det følte som en enorm kraftanstrengelse da han løftet armen og la den over øynene slik at han stengte ute den svake morgengløden som kom inn gjennom soveromsvinduet. Han var seg vagt bevisst – han kunne ikke tenke en så svær tanke – at det var meningen at han skulle dirigere orkesteret samme kveld. En gjestepianist, en Beethoven-konsert. Bedre at orkesteret spilte en kort begravellesmarsj, mens han lå i fullendt fred i en likkiste.

Hvis han ikke hadde møtt opp i konsertsalen senest klokken sju, ville Bente ha ringt til ham og ikke fått noe svar. Noen ville ha hastet av sted i en bil til huset hans og banket på døra.

Han ville før det ha funnet en innsjø, dypt inne i skogen nord for byen der aprils råtne is ville bære ham, helt til den ikke gjorde det lenger. Det kalde, svarte vannet ville kjærtegne ham, føre ham hjem.

Det var vel det samme, det. Han hadde vært død i omtrent tjue år nå. Hennes kur til ham (for det var da sikkert nok at *hun* hadde gjort kur til ham) hadde bare vært noe påtatt noe, for så snart hun var blitt gift med ham, hadde hun sluttet å komme til konsertene. Hun hadde sin «praksis», og var ellers i skifttjeneste på sykehuset. Hennes ene, vedvarende unnskyldning kunne ikke dekke over det faktum at etter alt hva hun brydde seg så eksisterte ikke åtti prosent av den personen han var.

Han burde og han burde og han burde og han *burde* ha gått fra henne. Men de mistet det første barnet, en gutt, og fant nærmere sammen i sorgen enn i noe som helst annet. Det neste barnet, en jente, overlevde. Det samme gjorde deres andre datter. Han var nå så utsultet av mangel på kjærlighet at en stabbende smårolling og et skrikende spebarn kom til å bære et løfte i seg om en lykke langt fram i tiden. Han hadde ikke noen annen tanke i hodet enn å vente, og vente, og vente til ungene var gamle nok til å bli vennene hans. Men en symfoni er noe som er vanskelig for to småjenter å fatte, å glede seg over.

Og begge hadde så avgjort arvet sitt musikk talent fra moren. Pianotimene varte lusne seks måneder, og ble med fryd byttet ut med skøytetrening. Jentene lærte i en tidlig alder morens hånlike latter om at far «veivet med pinnen sin» i kveld.

Så han hadde levd to liv. Ett som dirigent for Oslo Symfoniorkester, der han arbeidet sammen med musikere som delte med ham en verden som var både skjør og inderlig. Og det andre som en idealpappa som burde ha brølt ut, bare en gang, med Beethovens mektige raseri om alt som var halvskittent og smålig og stagnert i hjemmet hans.

Nå var jentene dratt til universitetene sine. Og Torunn hadde like lett som hun skiftet sko tatt det siste flyet kvelden før for å bo hos sin oljekonsulent i Stavanger.

Han var fri. Men de åtti prosentene hadde levd så lenge uten et pust av kjærlighetsluft at det nå bare var et skall som lå alene i senga. Blodet som rant i årene ned til håndleddene var så kaldt og svart som det dype vannet som ville hilse ham velkommen. Hvis han på noen måte klarte i løpet av dagen å slepe seg ut av senga og ut døra, og bortover gata til T-banestoppen, deretter bytte på Majorstua og la det føre ham opp til Sognsvann, da skulle han følge et spor gjennom skogen til han fant et vann der ingen ville se ham mens han stirret utover en strekning med grå, råttent is.

Anne Cecilie kunne spille a-en på oboen sin i kveld, og orkesteret kunne stemme strenger og bøyler og paukeskinn ganske så bra uten ham.

Han lå fremdeles på rygg i senga, hadde ikke gjort noe annet enn å løfte en trett arm fra ansiktet og latt den falle ned på madrassen, og så løftet den andre armen og lagt den over øynene for å stenge ute det økende lyset fra morgenen (han var seg halvt bevisst at utenfor vinduene kvitret det fugler, og bekken gurglet mer bråkete enn vanlig med vårens smeltevann), da han hørte fire slag på hoveddøra nedenunder. «Bang, bang, bang, BANG,» det var som om Beethoven banket på.

Samme hvem det nå var – trolig unger som solgte lodd for skolens fotballag – de ville gi seg og gå.

Problemet var bare, det var feil årstid. Det skulle ha vært høst, oktober, når snøen akkurat begynte å dekke bakken. Ikke her i Oslo men langt i nord, i fjellene langs kysten nord for Bodø. Fra tiden i militæret for tjuefem år siden kjente han til hvordan en oktoberstorm som raste inn fra havet ville dekke bare de høyeste toppene med hvitt. Når stormen var over, ville disse snødekte fjelltoppene skinne sterkt i morgensola der de raget opp som i en prosesjon langs kysten. Hvis dagen

ble ekstra klar, stenket oktobersola toppene med en varm, svakt rosa-oransje farge mens den gikk i sin buete bane lavt over himmelen i sør.

Den neste snøstormen som kom inn fra havet kom til å legge et teppe av hvitt over fjellskråningene. Da var det at han ønsket å være der. Ta dagtoget fra Oslo til Trondheim, nattoget fra Trondheim til Bodø. La en drosje kjøre ham nordover, ut av byen til foten av fjellet. Med gode støvler og en ryggsekk full av varme klær, men uten mat, uten telt, ville han bruke dagen til å klatre opp den ruten han kjente godt, helt til han fant nysnø på en nordvendt skråning. Finne en grop der den dype snøen ikke hadde smeltet i løpet av sommeren. Så legge seg ned i snøen når skumringen kom, like behagelig til rette som i selve senga hans.

Et glass med sovepilller og en flaske vann. Deretter la den kalde natten gjøre sitt.

Den neste snøstormen som suste inn fra havet ville dekke ham med dyp, kald snø. Så fredfylt. Så vakkert, vakkert og fredfylt. Seks måneder senere når snøen begynte å smelte i april, ville han langsomt synke, en mørk masse i fjellets skygge. Eller noen dyr ville finne ham, og bare knoklene kom til å synke. Ned i den dype, kalde snøen i en grop på den nordlige skråningen: snø som aldri smeltet.

«Johannes.»

Han skvatt til av overraskelse. Han løftet armen og rullet med hodet på puta for å se mot soveromsdøra.

«Vil du ha kaffe?»

Det var Inger, førstefiolinisten, konsertmesteren, kledd i blå dongerijakke og blå dongeribukse, en drakt hun vel også kunne bruke hvis hun gjorde hagearbeid.

Hun holdt en termosflaske av stål i den ene hånda, en brun kaffekopp i den andre. Han hadde ikke hørt at hun åpnet døra, ikke hørt fottrinnene i trappa. Hun hadde aldri vært hjemme hos ham før, og nå sto hun i soveromsdøra. Mens han lå til sengs som et pjuskete kadaver.

«Inger.» Den trette hjernen hans kunne ikke tenke ut noe annet.

«Johannes, vi har en skikkelig nydelig aprilmorgen her utenfor nå.» Hun kom inn i rommet, satte koppen på et nattbord der to bilder av døtrene hans nylig hadde stått. Så skrudde hun lokket av termosen, satte koppen av stål ved siden av den brune og helte dampende, mørk kaffe i begge. «Iblant glemmer vi oss bort, Johannes. Fordi at vi så lenge ikke har vært oss selv. Under øvingene den siste uka har vi alle sammen lurt på: «Hvor er Johannes?» Øynene dine var ikke hos oss. Tempoet ditt var slapt.»

Han kjente lukten av kaffen. Den minnet ham om kaffekoking i en gammel svart gryte over et bål, i en skog der det varme solskinn falt på tykke barnåler av furu på bakken. Lukten av de brune barnålene – denne trygge angen av sommer – blandet med lukten av kaffe virket de sammen som et perfekt samspill mellom en fløyte og en obo i en pastoral duett.

Han stirret på hånda hennes som holdt termosene idet hun fylte koppene: høyre hånd som ellers holdt og behandlet fiolinbuen hennes. Han så på den venstre hånda: på de sterke fingrene som pleide å flytte seg så kyndig oppover og nedover de fire strengene. Nå holdt de den brune koppen som hun rakte ham.

Han var flau over å bli funnet i en slik slapp tilstand og satte seg opp i senga så han kunne ta imot koppen. Han oppdaget at han fremdeles hadde på seg den rynkete, rødbrune skjorten og den grå buksa som han hadde i går under øvingen. Han var som en fyllik som hadde sovnet i ørske, bortsett fra at han ikke hadde drukket. «Takk,» sa han og tok den varme koppen. Fingrene berørte kort Ingers, ikke fordi han ville det, men av klossethet.

«Vær så god.»

Hun tok stålkoppen, gikk rundt fotenden av senga og bort til vinduet. Det sto på gløtt; hun kunne høre bekken som gurglet der ute. Hun satte koppen i vinduskarmen og åpnet vinduet helt: Lyden av bekken jumpet liksom inn i rommet.

Hun kikket ut av vinduet til venstre, til høyre og deretter opp på himmelen mens hun drakk kaffen.

Fra der han satt kunne han se at himmelen over barskogen var blå.

Så snudde hun seg mot ham og sa: «Seilbåten min har ligget i hi under en presenning hele vinteren. Jeg husker hvordan jeg alltid om våren likte så godt å være ute på fjorden og suse av sted med vinden. Solskinnet som gnistrer på vannet. Måkene som skriker til meg.»

Han drakk den sterke kaffen, ville at den skulle gå rett i blodet. «Inger, jeg føler meg ikke så bra. Jeg tror Arne får ta over i kveld.» Arne var assisterende dirigent, en begavet student som ventet på sin sjanse.

«Arne forbereder seg til Grieg-konserten i mai. I kveld skal du, Johannes Berg, med din inderlige forståelse dirigere Tsjajkovskijs sjettemte symfoni med all den lidelsen og fortvilelsen den har.»

«Jeg kan ikke.»

«Jeg forstår deg.»

Inger var høy. Han hadde alltid likt at hun nesten var jevnhøy med ham. Fra vinduet la dagslyset en ramme rundt det lange håret hennes, mer sølvfarget enn blondt. Slank i den blå buksa sto hun der med sin sedvanlige verdighet og så på ham, studerte ham. Blant alle verdens kvinner – og han hadde sett mange på reisene som pianist og dirigent – foretrakk han de slanke skandinaviske skjønnhetene i hjemlandet.

Dermed hadde han valgt Torunn. Men sylfiden som hadde vært så inntagende når hun flørtet med ham, viste seg å ikke ha noe tilsvarende sinn. Når hun våknet om morgenen ved siden av ham, hørte hun aldri, tenkte hun seg aldri lyden av fløyten i Griegs magiske «Morgenstemning». Hun gikk heller gjennom handlelisten, eller minnet ham på en timebestilling hos et bilverksted. Det var vanskelig å innse at hun virkelig var dratt sin vei. Hun burde rope til ham fra kjøkkenet: «Havregrøten din blir kald!»

«Johannes.» Inger sto ved sengekanten, på Torunns side. «Hvis vi skal få gjort det vi skal i dag, må jeg snakke ganske åpent med deg.»

Som dirigent og konsertmester hadde de utallige ganger diskutert rytmen i en frase, intensiteten i en *crescendo*, styrken i et strøk, deretter ville hun lede an blant strykerne mens han kommuniserte til hele orkesteret. Som profesjonelle som jobbet sammen i årevis hadde de aldri sviktet. Men de hadde ingen som helst erfaring med å være fremmede uten et noteark å gå etter.

Han kunne lese av uttrykket hennes at hun ønsket å stole på ham. Hun hadde vært modig nok til å komme så uventet inn i hans liv; nå måtte hun ha mot nok til å invitere ham inn i hennes.

«Johannes, jeg har vært gift med fiolinen hele mitt liv.»

«Og jeg skulle ha nøydt meg med å være gift med pianoet.»

«Ja.»

Hun satt på fotenden av senga, vendt mot ham. «Jeg skal ikke plage deg med gripende beskrivelser av lange netter med verkende ensomhet. Men jeg skal fortelle deg, Johannes, at jeg er nå førtito og dermed kommet så langt, eller nesten da, at jeg ikke lenger kan få barn.» Hun så ikke bort mens hun kom med denne så personlige opplysningen, men stirret åpent på ham, slik at han kunne se den angeren som aldri ville forlate henne. «Jeg var som født til å være musiker, og fulgte det nådeløse instinktet og la all min kjærlighet i musikken. I mine unge år med lidenskapelig besluttsomhet tenkte jeg aldri på at det kom til å koste noe, at noe skulle bli ofret annet enn de endeløse timene med øvinger. Men nå gjør jeg det.

Og Johannes, iblant er det bare én ting som hjelper til å få meg ut av senga om morgenen,» hun bøyde hodet mot ham for å vise at hun så ofte hadde hatt det likedan som ham, «og det er ved å si til meg selv at jeg skal legge min store kjærlighet i den musikken som jeg deler med ett hundre og sju medlemmer av et av de fineste orkestrene i verden.»

Hun drakk litt av kaffen, så på ham, så hele tiden på ham.

Han drakk av sin kaffe, tømte nesten koppen.

Da lente hun seg fram og så bebreidende på ham med de mørke øynene. «Men når jeg, når vi er samlet til øving og dirigenten vår ikke får fram det beste i oss, ikke *krever* det beste av oss, da har jeg ikke lenger den ene tingen som holder meg gående. De siste månedene har jeg sett hvordan du litt etter litt liksom har visnet bort, Johannes. Og den siste uka, da vi oppdaget, jeg er lei for det, men det var så lett å skjønne det, at du hadde en flaske på kontoret ditt, da lurte vi ikke lenger på hvorfor du ikke anstrengte deg med oss ... men på hvordan vi skulle gjøre en anstrengelse med *deg*.»

«Inger, jeg er så lei for det. Ja, jeg må ta en telefon til Arne.»

«Jeg vil at du skal skjønne, Johannes, at hvis du ikke lar meg være den som jeg så desperat trenger å være,» hun gjorde en pause, «da hører jeg en barnestemme rope på meg midt på natta.»

«Inger, jeg skulle ha snakket med Arne lenge før prøvene begynte. Han er virkelig bra nok til å ta seg av Tsjajkovskij, og – »

«Nei. I kveld gjør vi innspilling, Johannes. Mikrofonene er klare. Vi vet alle sammen hva du kan gjøre. Eller kunne, tidligere. Vi vet alle sammen hva du kan få fram i oss. Eller rettere sagt, hva du kan få oss til å *bli*. Men vi lurte på hvor det er blitt av gløden. Hvor er vår Johannes?»

Han så mot føttene sine under den hvite ederdunsdyna og tenkte på en snøgrop på en nordlig fjellskråning, der ingen ville forvente noe av ham, noensinne.

«Jeg kom ikke hit for å klandre deg, Johannes. Ikke en eneste av oss klandrer deg. Unnskyld at jeg sier det, men vi har alle lagt godt merke til at Torunn ikke har vært blant publikum de siste par tiårene. Det er ikke normalt, ikke rett. Mannen til Anne Cecilie er melkebonde, er i fjøset to ganger om dagen, men når hun gir oss a-en før en kveldskonert begynner, da er Odd der på første rad, garantert.»

Hun klappet på bena hans under ederdunet. «Har du peiling på hvor mye vi ett hundre og åtte medlemmene er glad i deg? Vi sier det aldri, selvfølgelig. Vi reiser oss til ære for deg når du kommer inn ved starten, og vi lar publikum sørge for applausen ved slutten. Vi legger fiolinene og hornene tilbake i kassene og tar trikken eller toget hjem. Vi har aldri sagt til deg, eller iallfall ikke tydelig nok, at du har bygd opp et av de fineste orkestrene i hele Europa. Du har øvd opp våre ustø messingblåsere så de har oppnådd en veldig sikker *sforzando*. Du har forvandlet Eli Margrethe fra en elev til en proff fiolinist på bare åtte måneder. Bjørn på paukene er blitt invitert - visste du det? – til London, men han sa nei for å være hos deg.»

Øynene hennes fyltes opp av takknemlighet. «Og det du har gjort for strykerne mine, Johannes Berg, med din disiplin og besluttsomhet og glød en gang i tiden, har gjort fiolinistene våre i stand til å utnytte sitt talent på en suveren måte.»

Så ble uttrykket hennes strengt, litt sint. «Så tror du da at vi nå har lyst til å se det hele skli ut, og vekk, etter det vi tror på grunn av en eller annen kjedelig kone? Beklager, Johannes, hvis jeg har tatt meg en uvanlig stor frihet denne morgenen, men da det ble kjent, slik ting blir kjent, at prinsessen som var for fin for deg til slutt bestemte seg for å skape seg et nytt kongedømme i Stavanger, da var det på tide å besøke slagmarken for å se om du ennå var i live. Og det er du, ser jeg,» sa hun med et smil mens hun ristet på hodet, «selv om det skal litt mere til enn en ren skjorte for å gjøre deg klar til i kveld.»

Var hun virkelig her, sa alt dette til ham?

«Jeg minner deg på at en ung mann fra Estland har øvd med oss hele uka. Det er den første konserten hans i Vesten, første gang han gjør innspilling i Vesten. Og dessuten så vil konserten bli sendt direkte i radioen i hans hjemland. Voldemar har den konserten inne, det er ingen tvil om det. Men han er forvirret over den store Berg. Dypt skuffet. Og undrer seg på hvordan han kan gi en ekstra god Beethovens femte pianokonsert til verden som en gave fra Estland som han er stolt over, når dirigenten under prøven knapt nok synes i stand til å komme seg gjennom *Adagio*, for ikke å snakke om den endelige, triumferende finalens *Allegro*.»

«Ja, jeg vet at jeg har sviktet ham.»

«Nei, det har du ikke. Først Tsjajkovskij. Så pause, så Rossinis galopperende ouverture. Og så, Johannes,» hun pekte på ham som en streng lærer, «skal du og Voldemar Keskküla sammen prestere noe inderlig, storslått og triumferende.»

Det hele var så absurd fjernt for ham. Så mye bedre om han hadde hatt feber. Eller hadde brukket foten.

«Nå,» hun reiste seg fra senga, «skal jeg se om prinsessen har etterlatt seg noen egg på kjøkkenet, mens du tar en dusj.»

Hun var forbauset over hvor lykkelig hun var, der hun stelte i stand frokost til ham, selv om det var på en annens kjøkken. Hun ble ekstra fornøyd da hun fant en notis på kjøkkenbenken, tydeligvis den avsluttende beskjeden fra Torunn før den gamle heksa dro sin vei:

J

Katta later til å ha forduftet en eller annen gang
i løpet av uka.

T

Tenk å bare kalle ham J, som om han ikke lenger hadde noe navn, han var blitt redusert til bare én bokstav. Han var Johannes den breiakslate, i stand til å heve og sveipe armene og taktstokken i timevis, i bedre form enn de fleste tennisspillere.

Hun bar en flettet kurv fra bilen og inn på kjøkkenet. Den hadde proviant til en frokost: en kantalupe, et stykke ost og et brød (hun hadde vært fri for egg). Bak i bilen var det en boks med mat, spesielt poteter. Frokost for to; deretter lunsj for tre ute på båten, håpet hun. Hun ville forsøke å fiske noe torsk til mennene sine. Så skulle de seile innover fjorden til brygga i Oslo og sammen gå oppover bakken til konserthuset. Hun hadde den sorte kjolen i bilen, klar til kveldens konsert. Hun skulle forvisse seg om at Johannes tok med seg dress, sokker, sko, alt han behøvde for å stå på podiet. Når hun bare fikk ham ut døra, skulle det ikke komme på tale at han skulle dra tilbake til huset der han hadde følt seg så elendig.

Hun var godt i gang med en omelett med ost og sopp, og bebreidet for seg selv heksa for det lusne utvalget av krydder i skapet – hadde den kvinnen noen gang laget et skikkelig måltid til mannen sin? – da Johannes viste seg i åpningen til kjøkkendøra. Han så litt bedre ut: nybarbert og i en gammel brun skjorte og en bukse som han vel pleide å bruke når han holdt seg hjemme en lørdag. Men

ansiktsuttrykket bar ennå preg av utslitthet, som om han bare så vidt hadde klart å krabbe ut av en sykeseng.

Hun spurte: «Skal vi spise ute på verandaen i solskinnet?» Hun hadde under et raskt gjennomsyn av huset mens han dusjet sett en veranda som gikk ut fra stua, vendt mot gårdsplassen bak huset. Morgensola skinte for fullt inn på den, men stolene og det runde bordet av tre var dekket av fuktige, brune løvblader fra siste høst.

«Når du er ferdig med å tørke av stolene, skal jeg ha alt klart. Vil du at jeg skal lage mer kaffe?»

«Inger.» Hun kunne se tårer renne nedover kinnene hans. Ja, tårene måtte komme ut, før noe som helst annet kunne begynne.

Og så fortalte han henne (slik han ofte fortalte en eller annen liten historie til orkesteret om den komponisten de holdt på å spille): «Beethoven beundret veldig få pianospillere, spesielt når de spilte hans verker. Men en musiker som han beundret sterkt var en kvinne – et sjeldent tilfelle i de dager med mannlige musikere – en kvinne ved navn Dorothea, baronesse von Ertmann, som alle i Wien visste var en av hans beste fortolkere.» Johannes hevet armen og tørket de våte kinnene.

«Da Dorothea mistet sitt første barn kort etter at det var født, klarte hun ikke å gråte under begravelsen. Hun sørget i taushet i flere dager hjemme, og tok ikke imot besøk. Til slutt tok hennes mann, general Ertmann, henne med på en visitt til vennen Beethoven. Ludwig kjente naturligvis til hva hun hadde mistet, og ba dem stige inn i hans temmelig uryddige leilighet. Idet han satte seg ved pianoet, sa han til Dorothea: «Vi skal nå konversere med musikk.»

«Han spilte for henne til hun begynte å hulke. Og så *fortsatte* han å spille, strakte seg fra sitt hjerte lenger og lenger inn i hennes hjerte, inntil hun til sist hadde øst ut sin sorg og funnet litt trøst.»

Inger skrudde av stekeplaten, tok bort den halvsteekte omeletten og satte den på et kaldt hjørne av ovnen. «Har du *Adagio* som Voldemar skal spille i kveld?»

Johannes nikket og dukket vekk fra døråpningen og inn i stua.

Takknemlig for at han viste henne tillit, takknemlig for at han var villig til å gjøre det som trengte å bli gjort, tørket hun hendene på en kjøkkenhåndduk og fulgte så etter ham inn i stua.

Han holdt på å legge en plate på en platespiller. Han rakte henne plateomslaget, satte seg på sofakanten og lente seg framover med ansiktet i hendene.

Hun kikket på omslaget, så at det naturligvis var en klassiker: Sir Georg Solti som dirigerte Chicago symfoniorkester med Vladimir Ashkenazy på piano. Begge mennene var avbildet mot en mørk bakgrunn, fordypet i arbeidet med å dirigere og spille. Hun vendte omslaget og fant dateringen: 1973. I kveld, tretti år senere, skulle Johannes og Voldemar forsøke å nå lignende høyder.

Hun så på skiva som allerede snurret rundt på platespilleren for å være sikker på at det var side to, så førte hun stiftet ned på begynnelsen av *Adagio*, andre satsen i den tre-delte konserten. Mens en svak spraking kom fra to høye høyttalere, satte hun seg ved siden av Johannes på sofaen. Buen hennes var klar for det første vinket fra hans taktstokk.

De avdempete fiolinene begynte over en *pizzicato* bass på den langsomme, myke melodien. Lyden ble stadig rikere etter hvert som det gikk noen takter. Det var av bassen som nå ikke lenger ble plukket men spilt med bue; av introduksjonen av fløyten, klarinetten og basunen som blandet seg nesten umerkelig med strykerne. Og likevel fantes det pauser, kvarttonelange hvilepunkter, øyeblikk av stillhet, som om orkesteret rolig skred fram mot noen som sov, noen som var meget vakker, noen som skulle til å våkne.

Pianoet våknet til liv med den svakest mulige berøring på et par noter adskilt av en oktav: en forslags note som hoppet opp til en klar, vedvarende f-dur. Iblant så hun for seg, mens strengene hennes *pianissimo* spilte gjennom disse seksten første taktene, at en mor gikk stille bort mot sitt spedbarn i vuggen, og så åpnet barnets øyne seg og blunket.

Pianoet brøt seg ikke raskt fram, men rørte seg med en gradvis økende vitalitet, rolig syngende, *pianissimo cantabile*. Hun hørte den første trillen, beundret Ashkenazys flytende, forbausende raske bevegelser; barnets øyne fanget ikke bare inn verden rundt seg, men ga fra seg en gnist av liv. En liten latter. Det første svake glimt av tillit.

Etter hvert som pianoet tiltok med en prøvende styrke, steg og falt med klare notepar, og så spilte solo i to takter mens hele orkesteret hvilte, visste hun at Johannes var inne i musikken. Han lente seg fram, den sterke ryggen bøyd ved siden av henne. Albuene var på knærne, hendene holdt han presset mot ansiktet.

Han hadde forlatt den triste verdenen med dens bebreidelser og mislykkethet, og hadde steget inn i en skjør verden av øm skjønnhet. En verden av fred, fred som hjertet kunne finne i en ustresset strøm av tid.

Det var under en passasje av triller, som steg med et halvtrinn om gangen opp gjennom femten toner, understøttet av den svakeste *crescendo*, at hele kroppen hans knyttet seg, og så brøt hulkene ut. Uten å tenke seg om et øyeblikk lå hun hendene rundt de kraftige, ristende skuldrene og grep rundt den sterkeste mannen hun noen gang hadde holdt rundt mens han ulte som et bortkommet, skadet barn. Hun la kinnene mot kurven av hans rygg, som var grepet av krampetreknninger, og hørte både musikken som dro sorgen ut av ham og selve sorgen, lik et orkester og et piano: En fortvilelsens konsert.

Adagio var åtte og et halvt minutt lang, og ble nå mer lavmælt idet den nærmet seg *Rondo* i tredje sats. Hun slapp taket rundt skuldrene hans, reiste seg fra sofaen og gikk bort til platespilleren, klar til å løfte opp stiftene. Tempoet i musikken ble langsommere, orkestret hvilte og pianoet falt nesten i søvn igjen mens en enslig basun spilte sin dype, langtrukne h som falt en halvtone til b.

Hun løftet stiftene. Det ble stille i rommet. Etter et langt øyeblikk løftet han ansiktet fra hendene og klarte gjennom det herjete uttrykket i øynene å smile svakt. «Ja,» sa han, «enda bedre enn kaffe.»

«En gang til, Johannes, ok?»

Han nikket.

«Denne gangen kan du tenke på den unge mannen fra Estland som ønsker å spille *Adagio* i kveld. Han er tjuetre år, et par år eldre enn døtrene dine.»

Johannes stirret på henne. Forlangte hun for mye av ham, for tidlig?

Han rettet seg opp på sofakanten, hendene på knærne. «Ja.»

Hun senket stiftene og satte seg så ved siden av ham på sofakanten. De avdempete strykerne begynte sin langsomme sang. De tikkende, adskilt betonedede bass slagene telte langsomme, tydelige sekunder på en klokke som ikke målte tid, ikke maste om tid, men skånsomt og gavmildt sørget for all verdens tid.

Hun kunne ikke vite hva han mente om det å adoptere en sønn i kveld, selv om det bare var for en konsert over tre satser, av førtitre minutters varighet. Hva visste hun når det kom til stykket om foreldre og barn? Men i det minste, på samme måte som med Dorothea, baronesse von Ertmann, så holdt ikke lenger den første forferdelige pinen sitt grep om hjertet hans. For det var slutt på hulkene; han lyttet nå til musikken som i transe.

Da *Adagio* skred fram på skjøre toner mot den avsluttende, krystallklare b, reiste han seg fra sofaen og gikk bort og tok av stiftens holderen, la plastlokket over og slo av strømmen.

«Ja,» sa han og vendte seg mot henne. «Takk, Inger, for en veldig nyttig prøve.»

«Det skulle virkelig bare mangle,» sa hun og reiste seg fra sofaen. «Hvis du nå vil børste løvbladene av stolene på verandaen, skal jeg se til omeletten.»

De satt utenfor i solskinnet den tidlige morgenen og nøt det som tegnet til å bli en flott vårdag. Hun så på at han spiste to tredjedeler av omeletten, to store skiver av en akkurat passe moden melon og tre brødsiver – med sild, så leverpostei og så jordbærsyltetøy – som om den arme mannen hadde gått sulten i en måned. Han ville ikke at hun skulle lage mer kaffe, men drakk nesten en liter med appelsinsaft. Han takket henne da han lente seg tilbake i stolen. Så løftet han ansiktet, lukket øynene og forenklet sin tilværelse til det hellige og evige skandinaviske ritualet, etter den ubarmhjertige prøvelsen som vinteren hadde vært, med å varme seg med den livgivende medisinen fra sola.

Hun så opp på den krystallblå himmelen, som var uten en skydott, mens hun lyttet til den glade gurglingen fra bekken som rant langs den nedre kanten av gårdsplassen. En bris fikk greinene i en rad graner på den motsatte bredden til å røre på seg. Det minnet henne på at ute på fjorden ventet en jevn vind fra sør på å fylle seilene hennes. Hun kjente den gamle rastløsheten som hennes mor og far alltid hadde kjent: etter å være ute på vannet.

«I morges,» sa Johannes, ansiktet var fremdeles løftet som en maske av opphøyet ro mot sola, «da jeg først våknet, hadde jeg lyst til å legge meg og sove igjen i tusen år. Nå ville det være nok med bare hundre.»

En sverm av stær suste ned og landet på en bjørk, de første stærene hun hadde sett denne våren. Hun lyttet til deres skurrende kvitring mens de beveget seg hvileløst fra gren til gren. Rødaktige knopper, men ikke ennå blader, kunne sees på spissene av bjørkekvistene.

«Johannes, ikke glem at du har en avtale klokka ti.»

Han åpnet øynene og stirret forvirret på henne. «En avtale?»

«Vel, ikke noe formelt. Men jeg synes du skulle ringe til Voldemar, så dere to kan gå gjennom notene sammen. Hvis ikke, da sitter den stakkars unge mannen der uten annet enn den, skal vi si utilstrekkelige forberedelsen under dirigentens

taktstokk den siste uka. Jeg synes du skylder ham det, Johannes. Ikke la ham gå og engste seg hele dagen om en eller annen overhengende katastrofe i kveld.»

Johannes lukket øynene og lente seg tilbake i stolen med et trett sukk.

«Inger, hvordan skal jeg vel kunne få til det?»

Hun visste bare om én type magi, selv om hun ikke kunne love at den ville vise seg sterk nok. «Jeg tror ikke dere burde jobbe sammen i konsertsalen. Dagen er for fin til det. Voldemar er ikke på hotellet,» som hun visste ikke var noe sted man burde etterlate en bekymret ung utlending alene, «men på gården hos Per Olaf. Jeg synes vi burde kjøre til Ås, ta med oss Voldemar og kjøre til havna i Drøbak. Vi tar presenningen av båten, tar seilene ut av posene, sprer ut de fine hvite vingene og lar vinden gjøre alt arbeidet. Vi kan kaste anker i lunsjtida, og mens dere to er opptatt med *allegroene* deres, skal jeg prøve å fiske oss noe torsk. Hva sier du til det?»

Johannes så på henne, for sliten til å si ja, for sliten til å si nei.

«Ta din maestro-frakk med om bord, og jeg skal ta med kjolen min.

Voldemar kan ta på seg den dressen han har som de pleier å bruke i Estland. Vi legger til ved Aker Brygge klokka seks, rusler bort til konserthuset og hilser på orkesteret med litt sol på kinnene.»

Han lente seg framover i stolen og kikket fra verandaen ned på gårdsplassen. Hun fulgte blikket og så en rekke av fem hvite bokser stilt opp langs en steinmur. Da fikk hun øye på biene, de glitret i solskinnnet idet det strømmet inn og ut av alle boksene.

«De våkner akkurat,» sa han. «Ingen blomster ennå, men de har lyst til å strekke på vingene.»

Hun ventet. Det var hans avgjørelse. Hun kunne bare tilby; hun kunne ikke presse på ham.

Mens han så på biene, sa han: «Vi blir nødt til å stoppe ved kontoret mitt for å hente notene.»

«Voldemar har sikkert sine egne noter. Det kan være nyttig om du så gjennom notene hans, heller enn at han ser dine.»

Et vindkast blåste gjennom granene på den andre siden av bekken. Hun og Johannes så på at de tette greinene løftet seg og skalv inntil vindens *crescendo* døde hen.

«Beethoven,» sa Johannes, «skrev sin femte pianokonsert mens Napoleon beleiret Wien og beskjøt byen med artilleri. Hvis Beethoven kunne høre *Adagio*

med kanonene i bakgrunnen, hvordan kan da jeg klage over en liten huslig katastrofe?»

Hun tok de to tallerkenene inn på kjøkkenet og skylte dem mens maestroen ringte til Per Olaf og ba om å få snakke med Voldemar. Hun hørte stemmen til Johannes som nå snakket engelsk, at den stanset brått. Etter et halvt minutt taushet kikket hun fra kjøkkendøra inn i stua og så Johannes med en hånd over det nedbøyde ansiktet mens han lyttet til stemmen i telefonen. Alt det framskritt hun hadde fått til syntes i ferd med å rase sammen.

Endelig sa han: «Voldemar, jeg forstår deg veldig godt. Du kommer ikke alene. Du representerer ditt folk. Jeg beklager, Voldemar. Du skjønner jeg har hatt en eller to veldig tunge måneder.»

På ny ble han taus, lyttet. Han tok hånden vekk fra ansiktet, så seg om etter en stol og sank ned på den. «Ja, jeg forstår. Ditt folk har hatt åtte hundre veldig tunge år.»

Inger tok ham på skulderen, så tok hun telefonen og snakket på engelsk. «Voldemar, dette er Inger Magnussen, konsertmesteren. Jeg foreslår at du og Johannes Berg tilbringer ettermiddagen med å gå gjennom notene sammen, til dere begge føler dere sikre på at dere er klare til konserten i kveld. Ja, ja, vær så snill å høre på meg. Jeg foreslår at vi henter deg om en time, så kjører vi tre til en båthavn ikke så langt unna, der jeg har seilbåten min. Jeg tror at vi først trenger litt frisk luft og sol, og så kan vi begynne med businessen. Dere får all den tid dere trenger til å diskutere alle deler av de tre satsene, det forsikrer jeg deg om. Hva sier du? Kan jeg stole på at du stiller som mannskap? Du blir vel ikke sjøsyk, vel?»

Hun hørte ham fortelle, med en langt roligere stemme, at familien til kjæresten hans faktisk hadde en seilbåt som lå fortøyd i Tallinns havn. Hun så på Johannes og nikket som tegn på at alt ville bli bra.

«Det er fint, Voldemar.» Hun så på klokka. «Nå er klokka fem på ni. Vi kommer til å være ved Per Olafs hus omkring ti femten, ti tretti senest. Ta på deg noe varmt til båten. Per Olaf hjelper deg med en genser, og kanskje et par joggesko. Ta med deg klærne du skal bruke i kveld, for vi drar ikke tilbake til gården. Vi kommer til å gå rett fra seilbåten til konserthuset.»

Alt han trengte, sa Voldemar, var en time med dirigenten, eller ikke mer enn to. Det var tempoene som spesielt trengte å fastsettes. Hun hørte optimismen i stemmen hans, iveren etter at alt virkelig skulle bli bra.

«Ja, du kommer til å få presis hvert tempo du trenger, Voldemar. Jeg lover deg det. Vi sees snart. Bye-bye.»

Hun satte ned telefonen, følte seg enormt sliten. Hun skulle være kaptein i dag på en ytterst vanskelig sjøferd.

Så snudde hun seg mot Johannes og sa: «Bare la ham si alt det han har lyst til å fortelle deg. Når han bare har fått det ut, tror jeg du vil finne ut at han er en strålende pianist, klar til å gi deg en super forestilling.»

Johannes reiste seg fra stolen og nikket. Han var klar til iallfall å forsøke.

Hun rørte med fingertuppene ved det nybarberte kinnnet hans. «Alt du trenger å gjøre, Johannes, er å være vår maestro ... den maestroen vi vet du kan være.»

«Ja,» sa han. «Vi drar på seiltur.»